บทความวิจัย

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11*

A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS AFFECTING THE LIFE AND CAREER SKILLS OF STUDENTS IN SCHOOLS UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICES IN INSPECTION REGION 11

ธันยาภักค์ คมธัชนิธิชยวัศ*, เอกลักษณ์ เพียสา, อภิสิทธิ์ สมศรีสุข
Thanyaphak Khomthatnitichayawas*, Akkaluck Pheasa, Apisit Somsrisuk
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร ประเทศไทย
Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand
*Corresponding author E-mail: Thanyaphak.bim@gmail.com
*Tel: 094-224-9953

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตตรวจราชการที่ 11 และ 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน 2 ระยะ ระยะที่ 1 สังเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างและแบบประเมินมาตราส่วน 5 ระดับ วิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู 700 คน ด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ใช้แบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ โดยประเมินแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนผ่านการรับรู้ของผู้บริหารและครู มิได้วัดจากนักเรียนโดยตรง เครื่องมือมีค่า IOC .80 - 1.00 ค่าอำนาจจำแนก .37–.86 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .97 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สหสัมพันธ์เพียร์สัน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และโมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) โมเดลประกอบด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุ 5 ปัจจัย ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม หลักสูตร สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยมีทักษะชีวิตและอาชีพเป็นตัวแปรผล ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว ความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง ผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ การใช้เทคโนโลยี และการแก้ปัญหา 2) โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตและอาชีพสูงที่สุด รองลงมาคือหลักสูตร ขณะที่การบริหารแบบมีส่วนร่วม สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้มีบทบาทเป็นปัจจัยต้นทางและปัจจัยส่งผ่าน

คำสำคัญ: โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, ทักษะชีวิตและอาชีพ, แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์, โมเดลสมการโครงสร้าง

Abstract

This study aimed to 1) develop a causal relationship model of factors influencing students' life and career skills in schools under the Primary Educational Service Area Offices in

* Received 15 September 2026; Revised 26 October 2026; Accepted 31 October 2026

Education Inspection Region 11 and 2) examine the model's fit with empirical data. A two-phase mixed-methods research design was employed. Phase 1 involved document synthesis, interviews with five experts, and an evaluation of the model's appropriateness and feasibility by five experts. The research instruments included semi-structured interviews and a five-point rating scale. Data were analyzed using content analysis, means, and standard deviations. Phase 2 involved 700 school administrators and teachers selected through multistage sampling. Data were collected using a five-point rating-scale questionnaire. Students' achievement motivation and life and career skills were assessed through administrators' and teachers' perceptions rather than direct student assessments. The instrument demonstrated item-objective congruence indices of .80 - 1.00, item discrimination indices of .37 - .86, and an overall reliability coefficient of .97. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's correlation, confirmatory factor analysis, and structural equation modeling.

Keywords: Causal Relationship Model, Life and Career Skills, Achievement Motivation, Structural Equation Model

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ เศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างตลาดแรงงาน ส่งผลให้การศึกษามิอาจมุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการ แต่จำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียน ให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต การปรับตัวและการประกอบอาชีพในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน และไม่แน่นอน องค์การยูเนสโกเน้นว่าระบบการศึกษาต้องได้รับการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ คุณค่า และความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและการพัฒนาสังคมในระยะยาว (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2024) ขณะเดียวกัน รายงาน The Future of Jobs Report 2025 ระบุว่าภายในปี ค.ศ. 2030 ทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว ภาวะผู้นำ อิทธิพลทางสังคม และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (World Economic Forum, 2025) สถานการณ์ดังกล่าวจึงแสดงถึงความจำเป็นที่สถานศึกษาต้องเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อม ทั้งด้านชีวิตและอาชีพตั้งแต่วัยเรียน เนื่องจากทักษะชีวิตและอาชีพเป็นองค์ประกอบสำคัญ ของกรอบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งครอบคลุมความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มและกำกับตนเอง ทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกับบุคคลต่างวัฒนธรรม การสร้างผลผลิตและความรับผิดชอบ ตลอดจนภาวะผู้นำและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (Partnership for 21st Century Learning, 2019) ทักษะเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายชีวิต ตัดสินใจ แก้ปัญหา ทำงานร่วมกับผู้อื่น รับผิดชอบต่อหน้าที่ และปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและอาชีพที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพจึงมิใช่ภารกิจของครูผู้สอนรายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง แต่เป็นผลลัพธ์จากการดำเนินงานร่วมกันของระบบบริหาร สถานศึกษา หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม และคุณลักษณะภายในของผู้เรียน

สำหรับประเทศไทย การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพได้รับการกำหนดไว้ในทิศทางการพัฒนาประเทศและนโยบายด้านการศึกษาอย่างชัดเจน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีสมรรถนะสูง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสามารถตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศและ

ตลาดแรงงานในอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) นอกจากนี้ นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการยังมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ที่ใช้ประโยชน์ได้จริง การค้นหาเป้าหมายชีวิต การมีรายได้ระหว่างเรียน และการมีงานทำภายใต้แนวคิด “เรียนดี มีความสุข” และ “Learn to Earn” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) อย่างไรก็ตาม ผลการประเมิน PISA 2022 ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนไทยยังเผชิญกับข้อจำกัดในการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จริง โดยนักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ 394 คะแนน การอ่าน 379 คะแนน และวิทยาศาสตร์ 409 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา และผลการประเมินทั้งสามด้านลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับปี ค.ศ. 2018 (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2023) แม้ผลดังกล่าวมิได้วัดทักษะชีวิตและอาชีพโดยตรง แต่แสดงถึงข้อจำกัดด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ การคิดแก้ปัญหา และความพร้อมในการเผชิญสถานการณ์จริง ซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต ดังนั้น การยกระดับคุณภาพผู้เรียนจึงจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ มิใช่ให้ความสำคัญเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเพียงด้านเดียว ซึ่งผลการประเมิน PISA ดังกล่าวเป็นข้อมูลระดับประเทศและมิใช่หลักฐานวัดทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในเขตตรวจราชการที่ 11 โดยตรง จึงใช้ประกอบบริบทการศึกษาระดับชาติเท่านั้น สำหรับพื้นที่ศึกษา แผนพัฒนาการศึกษากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 พ.ศ. 2566 - 2570 ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ระบุปัญหาผู้เรียนด้านการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผล ทักษะชีวิต และการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี รวมทั้งข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงเอกสารจากการวิเคราะห์สถานการณ์ระดับพื้นที่ อาจมิใช่คะแนนประเมินทักษะรายบุคคล แต่ช่วยยืนยันความจำเป็นในการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนในจังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร ซึ่งโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 ซึ่งครอบคลุมจังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร โดยมีความแตกต่างกันทั้งด้านขนาดโรงเรียน สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ทรัพยากรทางการศึกษา ความพร้อมของบุคลากร และโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยี โรงเรียนจำนวนหนึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทและให้บริการการศึกษาแก่ผู้เรียนที่มีบริบททางครอบครัวและอาชีพหลากหลาย สภาพดังกล่าวอาจส่งผลต่อโอกาสในการเรียนรู้ การค้นพบความถนัด การพัฒนาความสามารถในการปรับตัว และการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในพื้นที่นี้จึงจำเป็นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่และความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนมิได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยลำพัง แต่เป็นผลจากความสัมพันธ์ของปัจจัยหลายระดับ ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้เรียน ปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลต่อทักษะชีวิตและอาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การบริหารแบบมีส่วนร่วมอาจเอื้อต่อการจัดสรรทรัพยากรและการสร้างความร่วมมือ การจัดหลักสูตรและการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงอาจทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ขณะที่สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อาจกระตุ้นให้ผู้เรียนริเริ่ม รับผิดชอบ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะซับซ้อนและจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อมูลที่นำมาใช้ประกอบกรอบแนวคิดยังอธิบายบทบาทของการบริหาร หลักสูตร สภาพแวดล้อม การจัดการเรียนรู้ และแรงจูงใจแยกตามแนวคิดเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่งานเชิงประจักษ์ร่วมสมัย เช่น การศึกษากลไกส่งผ่านของแรงจูงใจและการจัดการตนเองต่อการกำกับการเรียนรู้ และศึกษาการส่งเสริมการกำกับการเรียนรู้โดยครู แต่ไม่ได้ตรวจสอบชุดปัจจัยและตัวแปรผลเช่นเดียวกับโมเดลในบทความนี้ในเขตตรวจราชการที่ 11 การวิจัยจึงเติมเต็มช่องว่างด้วยการบูรณาการปัจจัยระดับสถานศึกษากับปัจจัยด้านแรงจูงใจในโมเดลเดียว และตรวจสอบอิทธิพล

ทางตรงและทางอ้อมต่อทักษะชีวิตและอาชีพ 7 องค์ประกอบภายใต้บริบทพื้นที่ดังกล่าว ทั้งนี้ มิได้อ้างว่าเป็นโมเดลแรกหรือโมเดลเดียวของการอธิบายทักษะชีวิตและอาชีพ

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเรื่อง “โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11” จึงมุ่งศึกษาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตลอดจนวิเคราะห์ขนาดและทิศทางของอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยจะทำให้เกิดความเข้าใจเชิงระบบเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ และเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในการกำหนดนโยบาย วางแผนบริหารหลักสูตร ออกแบบการจัดการเรียนรู้ และสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิต เรียนรู้ และเตรียมพร้อมเข้าสู่โลกของอาชีพได้อย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ระยะตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ผู้วิจัยดำเนินการโดยศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตและอาชีพ รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะดังกล่าว แล้วนำผลการสังเคราะห์มาสร้างกรอบแนวคิดเบื้องต้น จากนั้นสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อพิจารณาความครอบคลุมขององค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ ปัจจัย และทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ก่อนนำข้อมูลมาพัฒนาเป็นโมเดลสมมติฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสังเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและความครอบคลุมก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เป็นรายบุคคล แล้วนำผลการสังเคราะห์และการสัมภาษณ์มาสร้างกรอบโมเดลเบื้องต้น จากนั้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิอีก 5 คนประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบ ปัจจัย และทิศทางความสัมพันธ์ก่อนจัดทำโมเดลสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การจำแนกหมวดหมู่ และการสังเคราะห์เชิงเหตุผล ส่วนผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การเชื่อมโยงฐานแนวคิดกับปัจจัยในโมเดลสามารถอธิบายได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยต้นทางของการสนับสนุนระดับสถานศึกษา หลักสูตรกำหนดจุดมุ่งหมายและประสบการณ์การเรียนรู้ (Tyler, R. W., 1949); (Taba, H., 1962) การจัดการเรียนรู้เชื่อมผลลัพธ์ที่คาดหวังกับหลักฐานการเรียนรู้และกิจกรรม (Wiggins, G. & McTighe, J., 2005) ส่วนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เกี่ยวข้องกับความพยายามและการรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติ (McClelland, D. C., 1961) ทิศทางความสัมพันธ์ในโมเดลจึงเป็นสมมติฐานที่ต้องตรวจสอบกับข้อมูล มิใช่ข้อสรุปจากทฤษฎีเพียงอย่างเดียว

ระยะที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประชากรเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 ครอบคลุมจังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 700 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

หน่วยข้อมูลในการวิเคราะห์เป็นคำตอบของผู้บริหารสถานศึกษาและครูแต่ละคน ตัวแปรการบริหารแบบมีส่วนร่วม หลักสูตร สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้เป็นการประเมินการดำเนินงานหรือสภาพของสถานศึกษาตามการรับรู้ของผู้ตอบ ส่วนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และทักษะชีวิตและอาชีพเป็นการประเมินคุณลักษณะของนักเรียนตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .80 - 1.00 นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง 50 คน มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .37 - .86 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .97

ในเชิงระดับการวัด คำตอบแต่ละข้อเป็นข้อมูลมาตราเรียงอันดับ 5 ระดับ ขณะที่ตัวแปรในโมเดลเป็นตัวแปรแฝงซึ่งวัดผ่านองค์ประกอบที่กำหนดไว้ การนำคะแนนองค์ประกอบไปใช้เป็นตัวแปรสังเกตได้ต้องระบุวิธีรวมคะแนน การจัดการข้อมูลสูญหาย และเหตุผลที่เลือกวิธีประมาณค่าซึ่งเหมาะสมกับระดับการวัดและการแจกแจงของข้อมูล (Kline, R. B., 2023) ค่าความเชื่อมั่น .97 ที่รายงานเป็นค่าทั้งฉบับ จึงไม่ใช้แทนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรหรือองค์ประกอบแต่ละด้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยประสานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีตอบแบบสอบถาม จากนั้นส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบตามความสมัครใจ เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืน ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ ความโด่ง และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ส่วนการตรวจสอบโมเดลใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและโมเดลสมการโครงสร้าง โดยพิจารณาค่าไคสแควร์ ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ GFI, AGFI และ RMSEA รวมทั้งวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม อิทธิพลรวม และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Hair J. et al., 2019); (Kline, R. B., 2023)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ข้อ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

โมเดลที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัวแปร คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม และตัวแปรแฝงภายใน 5 ตัวแปร ได้แก่ หลักสูตร สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โดยวัดจากตัวแปรสังเกตได้รวม 28 ตัวแปร ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดพบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีน้ำหนักองค์ประกอบแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นหลักฐานเบื้องต้นว่าตัวแปรสังเกตได้สัมพันธ์กับตัวแปรแฝงตามที่กำหนด อย่างไรก็ตาม นัยสำคัญของน้ำหนักองค์ประกอบเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอสำหรับยืนยันความตรงเชิงลู่เข้าและความตรงเชิงจำแนก

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการตรวจสอบโมเดลกับข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 700 คน พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไคสแควร์เท่ากับ 159.66 องศา

อิสระเท่ากับ 166 ค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ .623 ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์เท่ากับ .96 ค่า GFI เท่ากับ .98 ค่า AGFI เท่ากับ .96 และค่า RMSEA เท่ากับ .000 ดัชนีที่รายงานผ่านเกณฑ์ที่กำหนดและสนับสนุนความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาเส้นทางอิทธิพลที่มีต่อทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงที่สุด (β = .73,p<.01) รองลงมา คือ หลักสูตร (β = .24,p<.01) ส่วนการบริหารแบบมีส่วนร่วม สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตและอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ส่งผลผ่านตัวแปรส่งผ่านในโมเดล การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อหลักสูตร (β = .45,p<.01) และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (β = .75,p<.01) รวมทั้งมีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ (β = .45,p<.01) หลักสูตรมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการเรียนรู้ (β = .58,p<.01) ขณะที่สภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (β = .50,p<.05) และการจัดการเรียนรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (β = .42,p<.01)

ตัวแปรเชิงสาเหตุทั้งหมดร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนตามการประเมินของผู้บริหารและครูได้ร้อยละ 67 (R^2 = .67) สำหรับการเปรียบเทียบอิทธิพลรวม พบว่า ตัวแปรสาเหตุในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน (Y5) ได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67 (R2 = .67) รองลงมา ได้แก่ (Y2) ร้อยละ 57 (R2 = .57) การจัดการเรียนรู้ (Y3) ร้อยละ 56 (R2 = .56)แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Y4) ร้อยละ 23 (R2 = .23) และหลักสูตร (Y1) ร้อยละ 20 (R2 = .20) ตามลำดับ

จากค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง สามารถเขียนสมการโครงสร้างในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

1. หลักสูตร (Y1) = 0.45(X); R2 = .20
2. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Y2) = 0.75(X); R2 = .56
3. การจัดการเรียนรู้ (Y3) = 0.52(X) + 0.57(Y1) - 0.26(Y2); R2 = .57
4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Y4) = 0.39(X) + 0.50(Y2) + 0.42(Y3); R2 = .23
5. ทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน (Y5) = 0.05(X)+0 .24(Y1) + 0.04(Y2) + 0.02(Y3) + 0.73(Y4); R2 = .67

สมการที่ 1 อธิบายได้ว่า ตัวแปรการบริหารแบบมีส่วนร่วม (X) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อ หลักสูตร (Y1) เท่ากับ 0.45 และสามารถอธิบาย ความแปรปรวนของหลักสูตร (Y1) ได้ร้อยละ 20

สมการที่ 2 อธิบายได้ว่า ตัวแปรการบริหารแบบมีส่วนร่วม (X) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Y2) เท่ากับ 0.75 และสามารถอธิบาย ความแปรปรวนของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Y2) ได้ร้อยละ 56

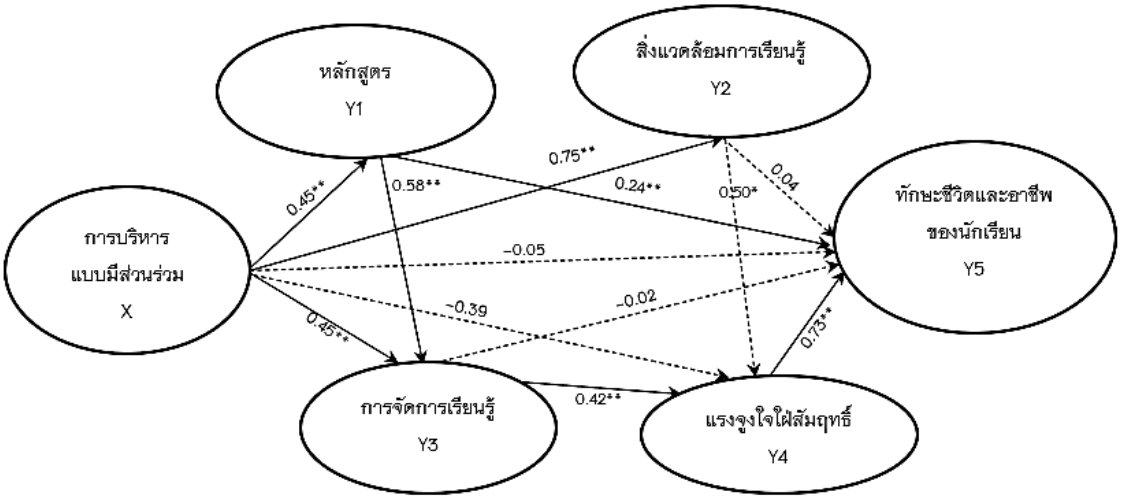
สมการที่ 3 อธิบายได้ว่า ตัวแปรการบริหารแบบมีส่วนร่วม (X) และ(Y1) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการเรียนรู้ (Y3) เท่ากับ 0.52 และ 0.57 ตามลำดับ ขณะที่สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Y2) มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการจัดการเรียนรู้ (Y3) เท่ากับ −0.26 โดยตัวแปรทั้งสามร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการจัดการเรียนรู้ (Y3) ได้ร้อยละ 57

สมการที่ 4 อธิบายได้ว่า ตัวแปรการบริหารแบบมีส่วนร่วม (X) มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Y4) เท่ากับ −0.39 ขณะที่ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Y2) และ การจัดการเรียนรู้ (Y3) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Y4) เท่ากับ 0.50 และ 0.42 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสามร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Y4) ได้ร้อยละ 23

สมการที่ 5 อธิบายได้ว่า แสดงว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Y4) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อ (Y5) สูงที่สุด เท่ากับ 0.73 รองลงมา ได้แก่ หลักสูตร (Y1) เท่ากับ 0.24 และ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Y2) เท่ากับ 0.04

ขณะที่การบริหารแบบมีส่วนร่วม (X) และ การจัดการเรียนรู้ (Y3) มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบเท่ากับ - 0.05 และ - 0.02 ตามลำดับ ตัวแปรสาเหตุทั้งหมดร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรผล (Y5) ได้ร้อยละ 67

จากผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นและการวิเคราะห์ขนาด อิทธิพลดังกล่าวข้างต้น สามารถเขียนแผนภาพแสดงค่าสัมประสิทธิอิทธิพลของโมเดล ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11 ดังภาพประกอบที่ 1



Chi-Square=159.66, df= 166, p-value= 0.62395, RMSEA=0.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาพที่ 1 โมเดลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

อภิปรายผล

สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุ 5 ปัจจัย ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม หลักสูตร สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยมีทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนเป็นตัวแปรผล ซึ่งประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว ความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง ผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ การใช้เทคโนโลยี และการแก้ปัญหา ทั้งนี้ โมเดลประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัวแปร ตัวแปรแฝงภายใน 5 ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้ 28 ตัวแปร การกำหนดองค์ประกอบดังกล่าวมีความเหมาะสมในเชิงแนวคิด เนื่องจากการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนมิได้เกิดจากกระบวนการจัดการเรียนรู้เพียงด้านเดียว แต่เกี่ยวข้องกับระบบบริหารจัดการสถานศึกษา การกำหนดเป้าหมายของหลักสูตร การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา และคุณลักษณะด้านแรงจูงใจของผู้เรียน ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Tyler, R. W. และ Taba, H. ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรโดยเชื่อมโยงจุดมุ่งหมาย (Tyler, R. W., 1949) ; (Taba, H., 1962) เนื้อหาประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งแนวคิดของ Wiggins, G. & McTighe, J. ที่เสนอให้การออกแบบการเรียนรู้เริ่มต้นจากผลลัพธ์ที่คาดหวัง แล้วจึงกำหนดหลักฐานและกิจกรรมการเรียนรู้ให้

สอดคล้องกัน ดังนั้น การบูรณาการปัจจัยทั้ง 5 ด้านไว้ในโมเดลเดียวจึงเป็นแนวทางในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับสถานศึกษากับคุณลักษณะของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ (Wiggins, G. & McTighe, J., 2005)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของทักษะชีวิตและอาชีพทั้ง 7 องค์ประกอบ พบว่ามีความครอบคลุมคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การปรับตัว และการเตรียมความพร้อมเข้าสู่โลกของอาชีพ โดยมีพื้นฐานสอดคล้องกับกรอบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของ Partnership for 21st Century Learning ซึ่งให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นและการปรับตัว ความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ ตลอดจนภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ ขณะที่การเพิ่ม (Partnership for 21st Century Learning, 2019) องค์ประกอบด้านการใช้เทคโนโลยีและการแก้ปัญหาช่วยขยายขอบเขตของโมเดลให้ครอบคลุมสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ World Economic Forum ที่ให้ความสำคัญกับทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ ความยืดหยุ่น (World Economic Forum, 2025) การปรับตัว และการเรียนรู้ตลอดชีวิต การกำหนดองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านจึงมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 11 ซึ่งมีความแตกต่างด้านทรัพยากรทางการศึกษา สภาพเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยี

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไคสแควร์เท่ากับ 159.66 องศาอิสระเท่ากับ 166 ค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ .623 ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์เท่ากับ .96 ค่า GFI เท่ากับ .98 ค่า AGFI เท่ากับ .96 และค่า RMSEA เท่ากับ .000 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ความสอดคล้องที่กำหนดไว้ ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่กำหนดขึ้นสามารถอธิบายรูปแบบความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ศึกษาได้ในระดับที่ยอมรับได้ สอดคล้องกับหลักการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของ Hair J. et al. และ Kline, R. B. ที่เสนอให้ประเมินความสอดคล้องของโมเดลโดยพิจารณาดัชนีหลายประเภทร่วมกัน ทั้งนี้ (Hair J. et al., 2019); (Kline, R. B., 2023)

ความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นหลักฐานสนับสนุนความเหมาะสมของโครงสร้างความสัมพันธ์ตามสมมติฐาน แต่ยังไม่สามารถยืนยันความเป็นเหตุเป็นผลได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลภาคตัดขวาง และตัวแปรด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนเป็นการประเมินตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู มิใช่การวัดคุณลักษณะของนักเรียนโดยตรง

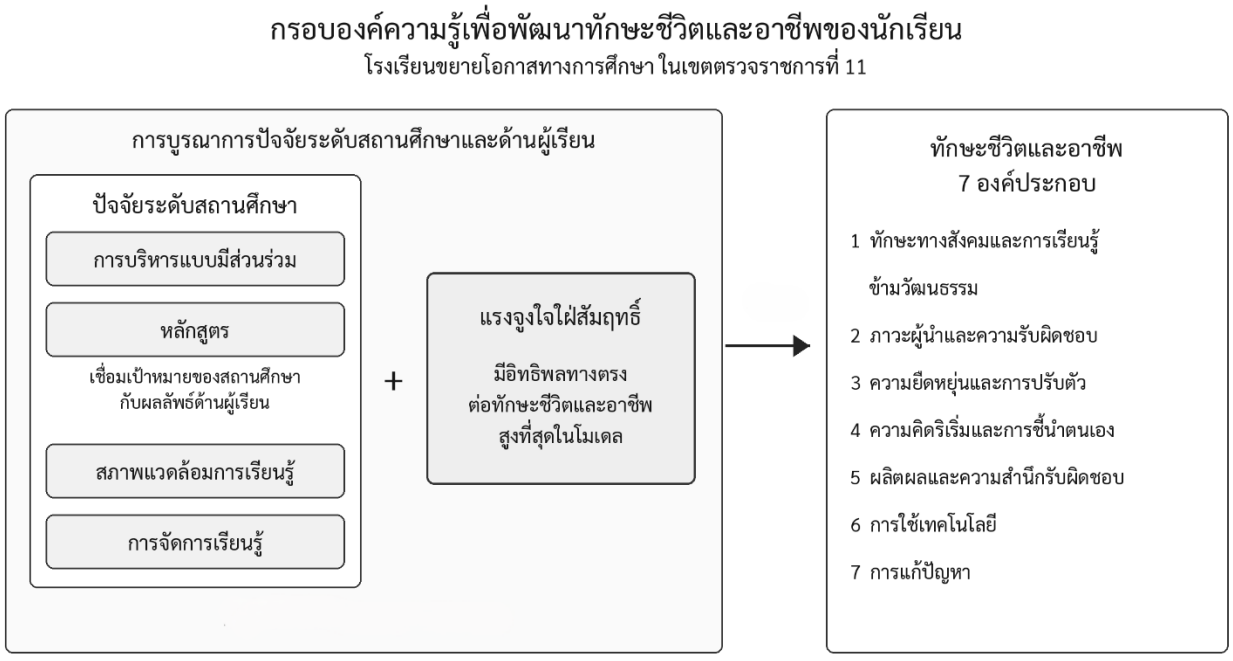
เมื่อพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (β = .73) ผลการวิจัยดังกล่าวอาจอธิบายได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นคุณลักษณะภายในที่เกี่ยวข้องกับความพยายาม ความมุ่งมั่น การกำหนดเป้าหมาย การรับผิดชอบต่องาน และการพัฒนาความสามารถของตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ การแสวงหาโอกาสในการพัฒนาตนเอง และการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ McClelland, D. C. ที่อธิบายว่าบุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จ (McClelland, D. C., 1961) สูงจะมีความมุ่งมั่นในการทำงานและพยายามปรับปรุงผลการปฏิบัติของตนเอง อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Deci, E. L. & Ryan, R. M. ที่ให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในการกำกับพฤติกรรมและการพัฒนาศักยภาพของบุคคล (Deci, E. L. & Ryan, R. M., 2000) ผลการวิจัยจึงสนับสนุนแนวคิดที่ว่าการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ควบคู่กับการพัฒนาความรู้และทักษะผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้นักเรียนกำหนดเป้าหมาย ลงมือปฏิบัติ ประเมินความก้าวหน้า และปรับปรุงผลงานของตนเอง

โดยสรุป ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้งสองข้อสนับสนุนว่า การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยระดับสถานศึกษาและปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่เชื่อมโยงกันภายในโมเดล

โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตและอาชีพสูงที่สุด รองลงมาคือหลักสูตร ขณะที่การบริหารแบบมีส่วนร่วม สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้มีบทบาทเชื่อมโยงกับตัวแปรอื่นในโครงสร้างความสัมพันธ์ ผลการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการบริหารจัดการที่สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ การนำผลการวิจัยไปใช้ควรคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษาและข้อจำกัดของข้อมูล เนื่องจากความสัมพันธ์ที่พบเป็นผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู ซึ่งยังจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบเพิ่มเติมด้วยข้อมูลจากนักเรียนและหลักฐานการปฏิบัติจริง เพื่อเพิ่มความชัดเจนของกลไกความสัมพันธ์และความสามารถในการประยุกต์ใช้โมเดลในบริบททางการศึกษาที่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้คือกรอบความสัมพันธ์ที่บูรณาการการบริหารแบบมีส่วนร่วม หลักสูตร สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ เข้ากับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่ออธิบายทักษะชีวิตและอาชีพ 7 องค์ประกอบในเขตตรวจราชการที่ 11 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรงสูงที่สุดและหลักสูตรมีบทบาทเชื่อมเป้าหมายของสถานศึกษากับผลลัพธ์ด้านผู้เรียน แสดงดังภาพประกอบที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน

สรุปและข้อเสนอแนะ

โมเดลที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุ 5 ปัจจัยและทักษะชีวิตและอาชีพ 7 องค์ประกอบ ดัชนีความสอดคล้องที่รายงานสนับสนุนโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และหลักสูตรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก และโมเดลอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรผลได้ร้อยละ 67 ข้อสรุปดังกล่าวเป็นผลจากการประเมินตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในพื้นที่ศึกษา ส่วนข้อสรุปเกี่ยวกับอิทธิพลทางอ้อมและลำดับอิทธิพลรวมยังต้องยืนยันจากผลวิเคราะห์ที่สอดคล้องกัน จากผลการวิจัยที่พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนสูงที่สุด ในบริบทสถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และเป้าหมายอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพ ฝึกวางแผนและบริหารเวลา ติดตามความก้าวหน้า ประเมินตนเอง และ

ปรับปรุงผลงานจากข้อมูลย้อนกลับ โดยบูรณาการกระบวนการเหล่านี้ไว้ในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูควรให้นักเรียนมีทางเลือกในการปฏิบัติงานและสร้างประสบการณ์ความสำเร็จตามลำดับ เพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นและความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสนับสนุนความเป็นอิสระและการรับรู้ความสามารถของผู้เรียนตามทฤษฎีการกำหนดตนเอง จากผลที่พบว่าหลักสูตรมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อทักษะชีวิตและอาชีพ สถานศึกษาควรทบทวนและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้กำหนดผลลัพธ์ด้านทักษะชีวิตและอาชีพอย่างชัดเจน โดยเชื่อมโยงหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ กิจกรรม และการวัดและประเมินผลเข้าด้วยกัน ควรนำบริบทอาชีพ ภูมิปัญญา และทรัพยากรในชุมชนมาใช้เป็นฐานการเรียนรู้ พร้อมจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ แก้ปัญหา ทำงานเป็นทีม ใช้เทคโนโลยี และสร้างชิ้นงานที่ใช้ประโยชน์ได้จริง การออกแบบหลักสูตรควรเริ่มจากผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน แล้วจึงกำหนดหลักฐานและประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน แม้การจัดการเรียนรู้ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตและอาชีพอย่างมีนัยสำคัญ แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ครูจึงควรออกแบบกิจกรรมที่ไม่ได้มุ่งเพียงการเข้าร่วมกิจกรรม แต่ต้องทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของงานมีเป้าหมายที่ชัดเจน ได้รับความสำเร็จตามระดับความสามารถ และมีโอกาสประเมินผลการปฏิบัติของตน ควรใช้การเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้โดยใช้โครงงาน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหา และการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ควบคู่กับการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เน้นความก้าวหน้าของผู้เรียน ในบริบทของผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกลไกสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรสภาพแวดล้อม และการจัดการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่ายร่วมกำหนดเป้าหมาย วางแผน ดำเนินงาน และประเมินผล ควรจัดสรรทรัพยากร พัฒนาครู และสร้างแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สูงที่สุด (β = .75) และส่งผลต่อทักษะชีวิตและอาชีพผ่านตัวแปรส่งผ่านในโมเดล และในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรนำโมเดลที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นกรอบกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่เสริมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ ควรสนับสนุนการพัฒนาครูด้านการออกแบบกิจกรรมและการประเมินทักษะชีวิตและอาชีพ รวมทั้งกำหนดระบบติดตามผลที่พิจารณาการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนมากกว่าการรายงานจำนวนกิจกรรมที่ดำเนินการ ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้ข้อมูลจากนักเรียนร่วมกับการประเมินของครูและหลักฐานการปฏิบัติงาน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างแหล่งข้อมูล ควรพิจารณาโมเดลหลายระดับเมื่อมีผู้ตอบซ้อนอยู่ในสถานศึกษา และใช้การติดตามระยะยาวหรือการวิจัยเชิงทดลองเพื่อตรวจสอบลำดับความสัมพันธ์และกลไกส่งผ่านของแรงจูงใจ ก่อนนำโมเดลไปใช้กำหนดมาตรการพัฒนาผู้เรียนในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2569 จาก https://www.moe.go.th/นโยบายการศึกษา68-69/

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). Retrieved สิงหาคม 8, 2569, from https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/

Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. Psychological Inquiry, 11(4), 227-268.

Hair J. et al. (2019). Multivariate data analysis. (8th ed.). Andover: Cengage Learning.

Kline, R. B. (2023). Principles and practice of structural equation modeling. (5th ed.). New York: Guilford Press.

McClelland, D. C. (1961). The achieving society. Princeton, NJ: D. Van Nostrand.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2023). PISA 2022 results (Volume I): The state of learning and equity in education. Paris: OECD Publishing.

Partnership for 21st Century Learning. (2019). Framework for 21st century learning. Retrieved August 15, 2026, from https://www.battelleforkids.org/insights/p21-resources/

Taba, H. (1962). Curriculum development: Theory and practice. New York: Harcourt, Brace & World.

Tyler, R. W. (1949). Basic principles of curriculum and instruction. Chicago: University of Chicago Press.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2024). Transforming education towards SDG 4: Report of a global survey on country actions to transform education. Retrieved August 9, 2026, from https://www.unesco.org/en

Wiggins, G. & McTighe, J. (2005). Understanding by design. (2nd ed.). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

World Economic Forum. (2025). The future of jobs report 2025. Retrieved August 15, 2026, from https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2025/